

В контекста на етно-социалното възраждане на кримските българи, както и на други етнически групи голяма роля изиграват традициите, начинът на живота, видовете на работа и култура. Места компактно заселени с българи в различни части на полуострова са уникална база за организиране на туристически и екскурзионни дейности: жилища, училища, религиозни храмове, градини, кладенци, пасища, работилници, магазини, читалища, както и други елементи на националната култура много са интересни за туристите.

Трябва да се обърне вниманието на българските селища, където може да се създадат туристически обекти за масово запознаване с националния бит, традиции, дрехи, домакински прибори, както и демонстрация на национални ястия, национални ансамбли, продажба на сувенири, дрехи, обувки, бижута.

И все пак трябва да се отбележи, че е необходимо да се създадат подходящи условия за по-нататъшно развитие и усъвършенстване на уменията на хората като на един от основните фактори, които допринасят за възраждането на българския етнос в Крим.

Література

1. Финогеев Б.И. Трудовая самобытность болгар Крыма // Материалы Международной научно-практической конференции. – Симферополь, 2002. – С. 49-54.

Д. А. Решетникова,

Бердянский государственный педагогический университет,
научный руководитель – к.филол.н., доц. Т. И. Никишина.

ДЕРИВАЦИОННЫЕ ОСОБЕННОСТИ АНТОНИМОВ В УКРАИНСКИХ И РУССКИХ ЗАГАДКАХ

Анотація. В даній роботі ми проаналізували російські і українські загадки, виділив в них антоніми і способи їх утворення для подальшого вивчення. Деривати і їх особливості були сопоставлені на прикладах для компаративного лінгвістического дослідження. Крім цього згадувалось загальне значення антонімії в контексті народних і авторських загадок, наукові роботи в області лексикології, класифікація антонімів. Після вивчення даної теми ми змогли виділити елементи слів, утворюючих протилежне значення в російському і українському мові, визначити частоту використання дериватів з різними способами словотворення.

В древности загадки составлялись для детей, чтобы научить их новым понятиям и определениям, развить смекалку. В исследуемом жанре отражается народное мышление, взгляд на окружающий мир и явления природы. Именно благодаря наличию антонимов, не называя конкретный предмет, а лишь указывая на его признаки или действия, можно спрятать ответ в словах самой загадки, поскольку с помощью противопоставления легче отгадать объект или понятие.

Несмотря на большое количество работ, посвященных как русской лексикологии (Л. Г. Бабенко "Современный русский язык (лексикология)", В. В. Виноградов "Избранные труды. Лексикология и лексикография", Л. П. Крысин "Современный русский язык. Лексическая семантика. Лексикология. Фразеология. Лексикография", Е. П. Пустошило "Лексикология. Фразеология. Лексикография" и др.) и украинской лексикологии (М. І. Філон, О. Є. Хомік "Сучасна українська мова. Лексикологія", С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ "Сучасна українська літературна мова", А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ "Сучасна українська мова" и др.), так и загадкам с разных сторон в русском фольклоре (А. А. Соболева "Загадки-смекалки. Практическое пособие для логопедов, воспитателей и родителей", Ю. М. Соколов "Русский фольклор", М. А. Рыбникова "Загадки", В. П. Аникин "Русский фольклор. Песни, сказки, былины, прибаутки, загадки. Игры, гадания, сценки, причитания, пословицы и присловья" и др.) и в украинском (М. Б. Лановик, З. Б. Лановик "Українська усна народна творчість", М. Номис "Українські приказки, прислів'я, і таке інше"), остается без внимания описание их взаимодействия в русском и украинском языках, а именно – способы образования антонимов в фольклоре, что обуславливает **актуальность** нашего исследования.

Цель данной работы – проанализировать деривационные возможности лексической системы русского и украинского языка в компаративном анализе на примере антонимов русских и украинских народных загадок.

Существует значительное количество объяснений понятия "антоним" в русской лингвистической науке. Ученый М. И. Фомина предоставляет определение: *"...соотносительное противопоставление двух и более слов, противоположных по самому общему и наиболее существенному для их значения семантическому признаку. Такие слова называются лексическими антонимами"*. По словам Л. Л. Касаткиной, *"слова, принадлежащие к одной и той же части речи и имеющие противоположные значения, называются антонимами"*. В украинских исследованиях говорится, что *"антоніми – це слова переважно однієї частини мови, які мають протилежне значення"*[2, 23], а в работе "Українська мова. Енциклопедія" сказано, что *"антоніми – слова (переважно однієї частини мови) або їх окремі значення, а також стійкі словосполучення, афікси, граматичні форми, зокрема синтаксичні конструкції, що, тісно поєднуючись певною семантичною спільністю, розрізняються на цій же основі максимально протилежними значеннями"*.

В том числе, существует несколько точек зрения на определение "загадка". Российский ученый Ю. М. Соколов указывает, что *"загадка может быть определена как замысловатый вопрос, выражаемый обычно в форме метафоры"*[4, 243], тогда как А. В. Соболева пишет, что *"загадка – это иносказательное описание какого-либо предмета или явления, данное обычно в форме вопроса"*. В научных изданиях Украины сказано, что *"загадка – жанр фольклору, дотепне запитання, часто у віршованій формі; живається не лише для активізації пізнавальних можливостей дитини (та й дорослих), практикованої етнопедагогікою, чи гуртової розваги, а й почасти містить у собі філософський зміст"*[1, 271]. Помимо этого в учебнике М. Б. Лановик и З. Б. Лановик говорится, что *"загадки – це короткі твори, в основі яких лежить дотепне метафоричне запитання, що передбачає відповідь на нього. Щоб знайти відповідь – відгадку, потрібно вміти зіставляти життєві явища на основі їх спорідненості чи подібності за певними ознаками, рисами, характеристиками"*.

Антонимы по способу образования в исследуемых языках делятся на однокоренные, то есть лексико-грамматические, и разнокоренные, которые также называют собственно лексическими. В первом типе противоположность обусловлена добавлением семантически разных приставок или суффиксов, поэтому их также называют словообразовательными. Второй вид антонимов имеет разные корни.

В проанализированных загадках русского фольклора прослеживают два словообразовательных типа. Примеры однокоренных антонимов мы находим у автора М. Н. Рыбниковой:

*"Золотой ушел –
серебряный пришел"*[6, 236].

*"Привяжешь – пойдут,
отвяжешь – останутся"*[6, 305].

В количественном плане загадок с собственно лексическим типом образования было найдено больше:

*"Кто двенадцать раз в году рождается,
И двенадцать раз умирает?"*[5, 18].

"Летом греет, зимой холодит"[5, 20].

*"Ни зверь, ни птица,
а нос, как спица,
летит – кричит,
а сядет – молчит,
кто его убьет,*

кровь свою прольет"[7, 10].

*"В деревне есть часы такие,
не мертвые, а живые,
ходят без завода,
они птичьего рода"*[7, 10].

В украинских загадках были найдены следующие примеры однокоренных дериватов с противоположным значением:

*"Стоїть хата, вікон багато,
Є куди ввійти, та нікуди вийти"*[4, 15].

*"Летить орлица
по синьому небу,
крила розкрила -
сонце закрила"*[3, 4].

*"Хата - не хата, вікон багато,
є куди влізти, та нікуди вилізти"*[3, 15].

"Золотий пішов, а срібний прийшов"[4, 16].

Последняя найденная загадка является экземпляром перевода из одного языка в другой, что является свидетельством схожих деривационных особенностей антонимов в рассматриваемых языках. Данные пары противоположностей были образованы лексико-грамматическим способом.

В украинских примерах разнокоренных антонимов было найдено меньше:

*"Іде років двісті,
стоїть на місці,
лічить людський вік,
а не чоловік"*[4, 26].

*"Зимою біле, весною чорне,
літом зелене, восени стрижене"*[3, 7].

Проанализировав русские и украинские народные загадки, можно сделать вывод, что антонимы встречаются в них довольно часто, поскольку с их помощью создается контраст, противопоставление, которое активизирует познавательные возможности детей и подталкивает читателей к отгадке, что и является целью. Большинство антонимических пар в русских примерах – это разнокоренные объединяемые слова, тогда как в украинском языке дериватов, образованных с помощью приставки, то есть собственно лексических, гораздо больше. Антонимы со словообразовательными суффиксами найдены не были, так как в загадках чаще всего лексико-грамматическая пара противоположностей образована с помощью приставок, таких как *при-*, *от-*, *у-*. Помимо этого, в примерах двух исследуемых языков были найдены переводные загадки, которые имеют одинаковые антонимические пары и в русском, и в украинском образцах. Это говорит нам о том, что деривационные особенности противоположностей в обоих языках схожи между собой и антонимы имеют тождественные способы образования. На примерах загадок мы смогли провести компаративный анализ, сравнив найденные экземпляры устного народного творчества.

Литература

1. Гром'як Р. Т. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К. : ВЦ "Академія", 2007. – 752 с.

2. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
3. Ліз карасик через перелазик. – К. : Веселка, 1984. – 16 с.
4. Малкович І. О. Реве віл на сто гір / І. О. Малкович. – К. : Веселка, 1990. – 31 с.
5. Подюков И. А. Русские народные загадки Пермского края: сборник фольклорных текстов с комментариями и истолкованиями / И. А. Подюков, А. В. Черных. – СПб. : Маматов, 2012. – 256 с.
6. Рыбникова М. Н. Загадки / М. Н. Рыбникова. – М. ; Л. : Академия, 1932. – 486 с.
7. Санжаровский А. Н. Красное коромысло через реку повисло / А. Н. Санжаровский. – М. : Детская литература, 1981. – 34 с.
8. Соколов Ю. М. Русский фольклор: Учебное пособие. 3-е изд. / Ю. М. Соколов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2007. – 544 с.

М. Є. Фірсова,

Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник –доц. С. І. Корнієнко.

БОЛГАРИ В КРИМУ: ІСТОРІЯ, АДАПТАЦІЯ, ВИПРОБУВАННЯ

Анотація. У статті розглянуто болгарський етнос як соціальне явище, якому екологічне середовище задає специфічну спрямованість життєдіяльності, утворюючи підґрунтя формуванню особливої ментальності народу. Показано історичні аспекти переселення та адаптації болгар, взаємовплив та взаємозв'язок меншин та основної частини населення на ментальні та лінгвістичні риси.

Ключові слова: адаптація, болгарська діаспора, менталітет, національна самоідентичність

Постановка проблеми. Умови збереження самоідентичності на чужій землі та багатонаціональному оточенні не можуть бути сприятливими. Тому історія переселення та адаптація болгарського населення в Криму є цікавою проблемою, яка співзвучна з подібними проблемами національних спільнот в Україні.

Болгарська діаспора – одна з найчисленніших у світі і фактично неможливо знайти жодного місця де б не було згадки про культуру і мову цього народу. Кількість болгар, які живуть за межами своєї Батьківщини різко зросла з 1989 року, після падіння комуністичних режимів у Центральній та Східній Європі. І тому на сьогодні близько 550 тис. населяють країни Європи та СНД, а особливо південні райони України та Молдови.

На території України проживає найчисленніша болгарська громада, яка ось уже майже два століття як опинилася за межами своєї історичної батьківщини – Болгарії, дивним чином зберегла протягом століть почуття своєї національної приналежності.

Одним з найбільш заселених болгарами регіонів, окрім Запорізького Приазов'я та Одещини є територія Криму, яка ще з кінця XVIII ст. стала притулком для переселенців. Ґрунтовне переселення болгар у Крим розпочалося у 1802 р. і тривало кілька десятиліть. Наприкінці XIX ст. їх там проживало близько 42 тисяч. Перші болгарські колонії, такі як Булгарщина та Кишлав, що були створені у 1802-1803 роках, дали поштовх для подальшого заселення регіону, що відбувалося в три етапи або хвилі: до 1821 року (2717 чол.); 1828-1829 (2147 чол.); 1856-1861(з Бессарабії та Молдови).

Статистика декількох наступних років Б.Л.Фіногеева та Н.Н. Матвеева показує лише приріст болгарського населення:

	1897	1921	1939
болгари	5840 чол. (1,0%)	11898 чол. (1,7%)	15344 чол. (1,4%)